ARREST VAN HET HOF (Vijfde kamer)
25 februari 1986 *

In zaak 284/84,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van de Centrale Raad van Beroep te Utrecht, in het aldaar aanhangig geding tussen

L. A. Spruyt

en

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, te Amsterdam,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van onderdeel I, punt 2, van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971 betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen (PB 1983, L 230),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Vijfde kamer)

samengesteld als volgt: U. Everling, kamerpresident, R. Joliet, O. Due, Y. Galmot, C. Kakouris, rechters,

advocaat-generaal: G. F. Mancini
griffier: D. Louterman, administrateur

gelet op opmerkingen ingediend door:

— L. A. Spruyt in persoon,

— Sociale Verzekeringsbank, vertegenwoordigd door B. H. ter Kuile en ter terechtzitting door B. H. ter Kuile en M. Pijnacker,

* Procestaal: Nederlands.

— de Nederlandse regering, vertegenwoordigd door I. Verkade,

— Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door J. Griesmar en F. Herbert, en ter terechtzitting door F. Herbert,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 21 januari 1986,

het navolgende

ARREST

(omissis)

In rechte

1 Bij bevel van 24 januari 1984 en van 25 september 1984, ingekomen ten Hove op 29 november 1984, heeft de Centrale Raad van Beroep te Utrecht het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag twee prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van verordening nr. 1408/71 van de Raad — zoals nadien gewijzigd — betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen (PB 1983, L 230), en inzonderheid van onderdeel I, punt 2, van bijlage VI daarbij, ten einde te kunnen bepalen welke tijdvakken voor de gehuwde vrouw in aanmerking moeten worden genomen bij de berekening van het ouderdomspensioen ingevolge de Algemene Ouderdomswet (hierna: AOW).

2 Deze vragen zijn gerezen in een geschil tussen L. A. Spruyt, een in België woonachtige Nederlandse werknemer, en de Sociale Verzekeringsbank (hierna: SVB) te Amsterdam over de berekening van Spruyts ouderdomspensioen voor gehuwden ingevolge de AOW.

3 Krachtens de AOW is iedere ingezetene van Nederland verzekerd uit hoofde van de bij deze wet ingevoerde algemene ouderdomsverzekering. De hoogte van het AOW-pensioen hangt af van het aantal verzekeringsjaren, gelegen tussen het vijftiende en 65e levensjaar. Ingevolge de AOW in haar ten tijde van de onderhavige feiten geldende redactie heeft alleen de gehuwde man, en niet de gehuwde vrouw, recht op ouderdomspensioen, zulks ten bedrage van het voor de gehuwde man vastgestelde bedrag, dat is gebaseerd op de door hemzelf en zijn echtgenote vervulde verzekeringstijdvakken. Bij de berekening van het pensioen wordt op het volle pensioenbedrag voor de gehuwde man een korting van 1% toegepast voor elk jaar dat een van de echtgenoten niet verzekerd is geweest; bij het ongehuwdenpensioen bedraagt deze korting 2%.

4 De AOW bevat een overgangsregeling, op grond waarvan de jaren tussen de vijftiende verjaardag en 1 januari 1957 — het tijdstip van inwerkingtreding van de wet — onder bepaalde voorwaarden kunnen worden gelijkgesteld met verzekeringsjaren krachtens de AOW. Een van deze voorwaarden is, dat de pensioengerechtigde na zijn 59e verjaardag gedurende zes jaren al dan niet onafgebroken in Nederland heeft gewoond (artikel 43 AOW). De gehuwde vrouw die jonger is dan haar echtgenoot, voldoet aan dit vereiste indien zij gedurende zes jaren na de 59e verjaardag van haar echtgenoot in Nederland heeft gewoond. Ingevolge artikel 44 AOW wordt dit overgangsvoordeel evenwel slechts toegekend, zolang de betrokkene in Nederland woont.

5 Verordening nr. 1408/71 bevat in punt 2 van onderdeel I van bijlage VI (vroeger onderdeel H van bijlage V) onder meer de navolgende bepalingen met betrekking tot de toepassing van de Nederlandse algemene ouderdomswet:

„a) Als tijdvakken van verzekering, vervuld krachtens de Nederlandse algemene ouderdomswet, worden mede aangemerkt tijdvakken, gelegen vóór 1 januari 1957 gedurende welke de rechthebbende die niet voldoet aan de voorwaarden op grond waarvan deze tijdvakken kunnen worden gelijkgesteld met tijdvakken van verzekering, na het bereiken van de vijftienjarige leeftijd op Nederlands grondgebied heeft gewoond of gedurende welke hij, op het grondgebied van een andere Lid-Staat wonende, in Nederland arbeid heeft verricht in dienst van een in Nederland gevestigde werkgever.

...

c) Wat de gehuwde vrouw betreft, wier echtgenoot recht heeft op een pensioen krachtens de Nederlandse algemene ouderdomswet, worden ook als tijdvak-

ken van verzekering in aanmerking genomen tijdvakken van dit huwelijk, gelegen vóór de datum waarop zij de 65-jarige leeftijd heeft bereikt en gedurende welke zij op het grondgebied van een of meer Lid-Staten heeft gewoond, voor zover deze tijdvakken samenvallen met de door haar echtgenoot krachtens bedoelde wet vervulde tijdvakken van verzekering en met de krachtens het bepaalde sub a in aanmerking te nemen tijdvakken.

...

f) De sub a en c bedoelde tijdvakken worden bij de berekening van het ouderdomspensioen slechts in aanmerking genomen, indien de belanghebbende na het bereiken van de 59-jarige leeftijd gedurende zes jaren op het grondgebied van een of meer Lid-Staten heeft gewoond en zolang hij op het grondgebied van een dezer Lid-Staten woont."

6 Blijkens het verwijzingsbevel zijn Spruyt, geboren op 15 november 1914, en zijn op 19 oktober 1920 geboren echtgenote, beiden van Nederlandse nationaliteit, sedert 16 november 1944 gehuwd. Beide echtgenoten hadden tot 4 november 1973 steeds in Nederland gewoond; op die datum vestigden zich Spruyt, die tot dan toe in dienstbetreking werkzaam was geweest, en zijn echtgenote, die nimmer in loondienst of als zelfstandige werkzaam was geweest, in België.

7 Bij de berekening van het ouderdomspensioen waarop Spruyt na 15 november 1979 recht had, paste de SVB een korting toe van 21%, overeenkomend met zes onverzekerde jaren van Spruyt zelf en vijftien onverzekerde jaren van zijn echtgenote. Deze berekeningswijze, in eerste aanleg bevestigd door de Raad van Beroep te Amsterdam, vormt de inzet van geschil in het hoofdgeding voor de Centrale Raad van Beroep.

8 Wat Spruyt zelf betreft, had de SVB het tijdvak van zes jaren tussen 14 november 1973 en zijn 65e verjaardag, gedurende welke hij in België woonde, als niet ingevolge de AOW verzekerd beschouwd. Met betrekking tot het tijdvak vóór de inwerkingtreding van de AOW voldeed Spruyt niet aan de woonvereisten van de artikelen 43 en 44 AOW om voor toekenning van overgangsvoordelen in aanmerking te komen, doch wel aan de voorwaarden van punt 2, sub a en f, van voormelde bijlage bij verordening nr. 1408/71.

9 Wat de echtgenote van Spruyt betreft, waren de betrokken zes jaren evenmin verzekerd geweest ingevolge de AOW. Met betrekking tot het tijdvak vóór de inwerkingtreding van de AOW voldeed zij niet aan de woonvereisten van de artikelen 43 en 44 AOW om voor toekenning van overgangsvoordelen in aanmerking te komen. Op grond van punt 2, sub c, van voormelde bijlage bij verordening nr. 1408/71 hield de SVB echter wel rekening met de vóór 1 januari 1957 gelegen huwelijksjaren die samenvielen met de ingevolge punt 2, sub a, voor haar echtgenoot in aanmerking te nemen verzekeringstijdvakken, te weten de periode tussen 16 november 1944 en 1 januari 1957. Het tijdvak van negen jaren gelegen tussen haar 15e verjaardag en de huwelijksdatum werd niet in aanmerking genomen. Dit is het tijdvak, dat in het hoofdgeding aan de orde is.

10 Ten aanzien van dit tijdvak is bij de Centrale Raad van Beroep de vraag gerezen, of op grond van punt 2, sub a, van voormelde bijlage bij verordening nr. 1408/71 voor de gehuwde vrouw niet de gehele periode waarin zij in Nederland woonde, dus ook de jaren vóór haar huwelijk, als tijdvak van verzekering zou moeten worden aangemerkt. De Raad refereert in deze met name aan de vaste praktijk van de SVB om punt 2, sub a, toe te passen op gehuwde vrouwelijke werknemers, op grond dat het onbillijk zou zijn om bij vrouwen die uit eigen hoofde onder de personele werkingssfeer van verordening nr. 1408/71 vallen, tijdvakken buiten beschouwing te laten die ingevolge punt 2, sub a, wel voor ongehuwde vrouw in aanmerking worden genomen. In verband met deze praktijk vraagt de Raad zich af, of de echtgenote van Spruyt niet als gezinslid van een werknemer onder de personele werkingssfeer van verordening nr. 1408/71 valt, en of zij „rechthebbende" is in de zin van punt 2, sub a.

11 Bijgevolg heeft de Centrale Raad van Beroep het Hof de navolgende twee prejudiciële vragen voorgelegd:

„1) Dient als gezinslid in de zin van artikel 1, onder f, van verordening nr. 1408/71 te worden aangemerkt de (niet als werknemer in de zin van artikel 1, onder a, van die verordening te beschouwen) gehuwde vrouw, wier verzekeringsloopbaan krachtens de nationale wetgeving inzake ouderdomspensioen mede de hoogte bepaalt van het aan haar echtgenoot (werknemer in de zin van genoemd artikel 1, onder a) toe te kennen ouderdomspensioen voor gehuwden ?

2) Zo ja, is verordening nr. 1408/71 dan — met het oog op het bepaalde in bijlage V, onderdeel H (thans bijlage VI, onderdeel I), punt 2, sub a, van die verordening — op die gehuwde vrouw van toepassing ?"

12 Ten aanzien van de eerste vraag van de Centrale Raad van Beroep dient te worden opgemerkt dat — gelijk de SVB, de Nederlandse regering en de Commissie hebben beklemtoond — de bepalingen van onderdeel I, punt 2, van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71, die in het bijzonder betrekking hebben op de AOW en deze wet beogen te vervolledigen, moeten worden bezien in het licht van het stelsel en de bepalingen van de nationale wettelijke regeling. Op grond van het hierboven omschreven AOW-stelsel kan de gehuwde vrouw, die zelf niet uitkeringsgerechtigd is, niet worden beschouwd als „rechthebbende" op deze uitkeringen in de zin van punt 2, sub a. Deze vaststelling staat los van de vraag, of zij kan worden aangemerkt als „gezinslid" in de zin van artikel 1, sub f.

13 Blijkens het verwijzingsbevel evenwel is de eerste vraag slechts gesteld met het oog op de tweede vraag, die er in wezen op neerkomt of ingevolge het bepaalde in punt 2, met name sub a, van voormelde bijlage bij verordening nr. 1408/71, de vóór 1 januari 1957 gelegen tijdvakken waarin een gehuwde vrouw tussen haar vijftiende verjaardag en de huwelijksdatum in Nederland heeft gewoond, bij de berekening van het ouderdomspensioen van haar echtgenoot in aanmerking moeten worden genomen als tijdvakken van verzekering krachtens de AOW. Ten einde de Centrale Raad van beroep een antwoord te verschaffen dat hem bij de oplossing van het geschil in het hoofdgeding van nut kan zijn, dient derhalve te worden ingegaan op de tweede vraag, ofschoon deze blijkens haar formulering slechts is gesteld voor het geval van een bevestigend antwoord op de eerste vraag.

14 Volgens Spruyt is het onbillijk, de hoogte van het ouderdomspensioen te doen afhangen van de toevalligheid van de huwelijksdatum. Om dit te vermijden zouden alle tijdvakken in aanmerking moeten worden genomen gedurende welke de gehuwde vrouw, ook vóór haar huwelijk, in Nederland heeft gewoond.

15 Volgens de SVB, de Nederlandse regering en de Commissie in haar schriftelijke opmerkingen, valt de gehuwde vrouw — die geen „rechthebbende" is op uitkeringen ingevolge de AOW — niet onder punt 2, sub a, van de betrokken bijlage bij verordening nr. 1408/71, en heeft zij derhalve geen aanspraak op het in deze bepaling voorziene overgangsvoordeel, gelegen in de meetelling van bepaalde tijd-

vakken. De SVB heeft hieraan toegevoegd, dat het buitenwettelijke voordeel dat zij naar analogie van punt 2, sub a, pleegt toe te kennen, alleen vrouwelijke werknemers betreft, en in geen geval gehuwde vrouwen die niet uit eigen hoofde binnen het toepassingsgebied van verordening nr. 1408/71 vallen.

16 Met betrekking tot de vraag of het niet toekennen van overgangsvoordelen in een geval als het onderhavige verenigbaar is met artikel 51 EEG-Verdrag, heeft de SVB voorts opgemerkt, dat het geval van een gehuwde vrouw die zelf geen werknemer is, buiten de werkingssfeer zowel van het beginsel van het vrije verkeer van personen als van verordening nr. 1408/71 valt.

17 Te dien aanzien heeft de Commissie in antwoord op een vraag van het Hof en ter terechtzitting verklaard, het ongerechtvaardigd te achten dat tijdvakken van wonen in Nederland ingevolge punt 2, sub a, voor de gehuwde vrouw niet in aanmerking worden genomen, doch voor de gehuwde man wèl. Dit zou een uitvloeisel zijn van een gebrek aan coördinatie in de betrokken bijlage, discriminerend zijn en in strijd met het beginsel van het vrije verkeer vaan personen.

18 Vooreerst zij er in dit verband aan herinnerd, dat de krachtens artikel 51 EEG-Verdrag vastgestelde bepalingen van verordening nr. 1408/71, inzonderheid die van bijlage VI, dienen te worden uitgelegd in het licht van het doel van dit artikel, dat een bijdrage beoogt te leveren aan het tot stand brengen van een zo groot mogelijke vrijheid van verkeer voor migrerende werknemers, welke vrijheid een van de grondslagen van de Gemeenschap vormt.

19 Artikel 51 verplicht de Raad immers de maatregelen vast te stellen welke op het gebied van de sociale zekerheid noodzakelijk zijn voor de totstandkoming van het vrije verkeer van werknemers, met name door een stelsel in te voeren waardoor de betaling van uitkeringen aan personen die op het grondgebied van de Lid-Staten verblijven, wordt gewaarborgd. Het doel van de artikelen 48 tot en met 51 zou niet worden bereikt, indien werknemers als gevolg van de uitoefening van hun recht op vrij verkeer sociale zekerheidsvoordelen zouden verliezen, die hen door de wettelijke regeling van een Lid-Staat worden toegekend.

20 Zo heeft artikel 10, lid 1, van verordening nr. 1408/71, betreffende de opheffing van de bepalingen inzake de woonplaats, tot doel, de belanghebbende het recht op sociale-zekerheidsuitkeringen te verzekeren zelfs nadat hij in een andere Lid-Staat is gaan wonen, alsook het vrije verkeer van werknemers te bevorderen door de

belanghebbenden te beschermen tegen de nadelen die uit verlegging van hun woonplaats van de ene Lid-Staat naar de andere kunnen voortvloeien. Gelijk het Hof reeds verklaarde in het arrest van 7 november 1973 (zaak 51/73, Sieja, Jurispr. 1973, blz. 1213), brengt deze doelstelling mee dat de bescherming zich moet uitstrekken tot een voordeel dat, ofschoon voorzien in het kader van een bijzondere regeling als de overgangsregeling van de AOW, neerkomt op een verhoging van de uitkering die anders aan de rechthebbende zou toekomen.

21 De bijzonderheden inzake de uitvoering van dit beginsel bij de toepassing van de Nederlandse AOW zijn geregeld in onderdeel I, punt 2, van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71. De regel van artikel 10 inzake de opheffing van de bepalingen inzake de woonplaats kan namelijk niet zonder meer worden toegepast op een stelsel van algemene ouderdomsverzekering, waaronder het enkele feit dat men Nederlands ingezetene is, volstaat om verzekerd te zijn.

22 Voor personen die, als bedoeld in punt 2, sub f, na het bereiken van de 59-jarige leeftijd gedurende zes jaren in een andere Lid-Staat hebben gewoond, bepaalt punt 2, sub a, derhalve dat de vóór de inwerkingtreding van de wet gelegen tijdvakken slechts in aanmerking worden genomen onder de bijkomende voorwaarde, dat de rechthebbende gedurende deze tijdvakken in Nederland heeft gewoond of aldaar arbeid in loondienst heeft verricht. In die gevallen bestaat er immers een voldoende nauwe band met de Nederlandse regeling. Het doel van deze bepaling is de belemmeringen op te heffen die uit artikel 43 AOW kunnen voortvloeien voor het vrije verkeer van personen die zich, na in Nederland te hebben gewoond of gewerkt, naar een andere Lid-Staat willen begeven.

23 Gelijk de Commmissie, de Nederlandse regering en de SVB in de loop van de procedure hebben opgemerkt, heeft het bepaalde sub c, betreffende de gehuwde vrouw wier echtgenoot recht heeft op een AOW-pensioen, daarentegen ten doel om het vrije verkeer van werknemers uit andere Lid-Staten, die zich in Nederland vestigen terwijl hun echtgenote in het land van herkomst achterblijft, te vergemakkelijken door het mogelijk te maken dat de tijdvakken gedurende welke de laatsten in een andere Lid-Staat hebben gewoond, in aanmerking worden genomen. Hierbij wordt als voorwaarde gesteld dat het moet gaan om huwelijkstijdvakken die samenvallen met tijdvakken waarvoor de echtgenoot reeds verzekerd is of met krachtens het bepaalde sub a in aanmerking te nemen tijdvakken.

24 In de regeling van onderdeel I, punt 2, van bijlage VI wordt evenwel niet in het bijzonder rekening gehouden met het geval van de gehuwde vrouw die zich, na in Nederland te hebben gewoond of aldaar arbeid in loondienst te hebben verricht, met haar echtgenoot in een andere Lid-Staat vestigt. Ingevolge het bepaalde sub c kunnen in een dergelijk geval alleen huwelijkstijdvakken in aanmerking worden genomen, doch niet, zoals ingevolge het bepaalde sub a bij de gehuwde man wel kan, eventuele vóór de huwelijksdatum gelegen tijdvakken waarin zij in Nederland heeft gewoond.

25 Niet valt in te zien waarom in een stelsel van algemene ouderdomsverzekering als de AOW, waarin enkel het ingezetenschap doorslaggevend is voor het verzekerd zijn, bedoelde tijdvakken van wonen niet als tijdvakken van verzekering in aanmerking zouden moeten worden genomen voor gehuwde vrouwen, doch wel voor mannen en vrouwen die niet gehuwd zijn. Een dergelijk verschil in behandeling is discriminerend en in strijd met bovengenoemd fundamenteel beginsel van het vrije verkeer, aangezien de gehuwde vrouw erdoor kan worden belet, haar echtgenoot te vergezellen wanneer deze zich in een andere Lid-Staat vestigt.

26 De mogelijkheid van vrijwillige verzekering krachtens de AOW, waardoor aanspraken op de nationale overgangsvoordelen kunnen worden verworven, volstaat niet om die belemmering op te heffen. Blijkens de aan het Hof verschafte gegevens dient in dat geval immers de echtgenoot, ofschoon zelf in aanmerking komend voor het bepaalde in punt 2, sub a, premie te betalen over het inkomen van beide echtgenoten, hetgeen een extra financiële last meebrengt.

27 Ingevolge het beginsel van het vrije verkeer van personen, inzonderheid artikel 51 EEG-Verdrag, moet derhalve onderdeel I, punt 2, sub a, van bijlage VI naar analogie worden toegepast op de gehuwde vrouw, hetgeen overigens door de SVB in de praktijk reeds wordt gedaan indien de gehuwde vrouw zelf werknemer is.

28 Mitsdien moet op de vragen van de Centrale Raad van Beroep worden geantwoord, dat onderdeel I, punt 2, sub a, van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71 van toepassing is op de gehuwde vrouw in dier voege dat, onverminderd de bepalingen van punt 2, sub b, d en f, als tijdvakken van verzekering vervuld krachtens de Nederlandse algemene ouderdomswet worden aangemerkt de vóór 1 januari 1957 gelegen tijdvakken gedurende welke de gehuwde vrouw die niet voldoet aan de voorwaarden voor gelijkstelling van deze tijdvakken met tijdvakken van verzekering, na het bereiken van de vijftienjarige leeftijd in Nederland heeft gewoond of gedurende welke zij, op het grondgebied van een andere Lid-

Staat wonende, in Nederland arbeid heeft verricht in dienst van een in Nederland gevestigde werkgever.

Kosten

29 De kosten door de Nederlandse regering en de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening hunner opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechter over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Vijfde kamer),

uitspraak doende op de door de Centrale Raad van Beroep bij bevel van 24 januari en 25 september 1984 gestelde vragen, verklaart voor recht:

Onderdeel I, punt 2, sub a, van bijlage VI bij verordening nr. 1408/71 is van toepassing op de gehuwde vrouw in dier voege dat, onverminderd de bepalingen van punt 2, sub b, d en f, als tijdvakken van verzekering vervuld krachtens de Nederlandse algemene ouderdomswet worden aangemerkt de vóór 1 januari 1957 gelegen tijdvakken gedurende welke de gehuwde vrouw die niet voldoet aan de voorwaarden voor gelijkstelling van deze tijdvakken met tijdvakken van verzekering, na het bereiken van de vijftienjarige leeftijd in Nederland heeft gewoond of gedurende welke zij, op het grondgebied van een andere Lid-Staat wonende, in Nederland arbeid heeft verricht in dienst van een in Nederland gevestigde werkgever.

Everling Joliet

Due Galmot Kakouris

Uitsproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 25 februari 1986.

De griffier

P. Heim

De president van de Vijfde kamer

U. Everling